

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

KOMITEE TÄISKOGU 523. ISTUNGJÄRK 22.–23. VEEBRUARIL 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kvaliteetne haridus kõigile“

(ettevalmistav arvamus)

(2017/C 173/01)

Raportöör: **Benjamin RIZZO**

Nõukogu eesistujariigi Malta konsulteerimis- taotlus	16.9.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	3.2.2017
Vastuvõtmine täiskogus	22.2.2017
Täiskogu istungjärg nr	523
Hääletuse tulemus	207/1/5
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

1.1. innustab liikmesriike võtma suuremaid kohustusi kvaliteetse hariduse andmiseks kõigile, et saavutada strateegia „Euroopa 2020“ ja ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärgid;

1.2. rõhutab riiklikult rahastatud kvaliteetse hariduse ja koolituse tähtsust kõigi jaoks, toonitades samas, kuivõrd oluline on koolitada kodanikke inimõiguste, kodanike rolli ja Euroopa väärtuste tugevdamise alal iga liikmesriigi kõigi haridusprogrammide raames;

1.3. nõuab tugevamat toetust alusharidusele, millel on keeleõppes, sotsialiseerimisel ning põhi- ja täiendharidusega kohanemisel otsustav tähtsus, ning elukestvale õppele, millel on otsustav tähtsus edukaks integreerimiseks ühiskonda ja tööellu;

1.4. tõstab esile vajaduse luua koolitusvõimalusi koolist väljalangenutele, madala kvalifikatsiooniga töötajatele ja võõrtöölisele, ning tunnustada mitteformaalse ja informaalset hariduse panust;

1.5. on seisukohal, et tulevased tööalased ja digiteerimisega seotud probleemid on olulised teemad, millele EL ja liikmesriigid peavad keskenduma poliitilistes aruteludes ja sotsiaaldialoogis kvaliteetse hariduse üle kõigile;

1.6. innustab ELi ja liikmesriike püüdlema kõigile mõeldud hariduse osas suurema koostoime ja kogu ELi hõlmava kooskõlastatud strateegia poole;

1.7. tuletab Euroopa Komisjonile ja liikmesriikidele meelde, et õpetajad ja haridustöötajad vajavad toetust oma ametialase arengu kõigi aspektide täiustamisel, et parandada töö tulemuslikkust. Komitee soovib seepärast investeerida õpetajate ja koolitajate kvalifikatsiooni parandamisse, püüda värbamisel tagada sooline tasakaal ning pakkuda stabiilset tööd ning häid karjääritingimusi ja palku;

1.8. nõuab Euroopa fondide, esmajoonel Euroopa Sotsiaalfondi ja programmi „Horisont 2020“ vahendite tõhusamat kasutamist, et toetada kvaliteetset haridust ja koolitust ning andekaid inimesi, teadusuuringuid ja innovatsiooni.

2. Üldised märkused

2.1. Komitee väljendab heameelt, et eesistujariigi Malta valitud põhiteema on „**Kvaliteetne haridus kõigile**“ ning et ta on palunud komiteel koostada selleteemalise ettevalmistava arvamuse. Euroopa ei tohiks unustada olulist rolli, mida kõigile mõeldud kvaliteetne haridus täidab põhiõiguste ja väärtuste toetamisele pühendunud Euroopa ühiskonna ülesehitamisel. Malta eesmärk on edendada nii formaal- kui ka mitteformaalses hariduses kaasamist ja mitmekesisust, pakkudes õiglast ja mitmekesist haridusteed. Seda silmas pidades korraldas Malta 2017. aasta jaanuaris haridusnädala, millel keskenduti „võrdsetele võimalustele ja õpingutele“ ja „digiharidusele“.

2.2. Komiteel on samuti heameel selle üle, et Euroopa Komisjon tutvustas 7. detsembril kolme teatist, mis on seotud noorte tööhõive algatusega ⁽¹⁾. Arvamuses keskendutakse teatisele „Hariduse täiustamine ja moderniseerimine. Kvaliteetne haridus kõigile“. Euroopa kodanikuühiskonna esindajana ELi tasandil ootab komitee endaga konsulteerimist ja loodab aktiivselt osaleda nende algatustega seotud edasises töös. Siiski on komitee suurimaks mureks, et kõnealuste algatuste väärtus võib minna kaduma, kuna paljudes riikides kehtivad endiselt kokkuhoiumeetmed, mis takistavad kvaliteetsest haridusest täielikult osa saamast.

2.3. Ehkki haridus kuulub riikide valitsuste pädevusse, on komitee veendunud, et EL peaks oma mõju ja finantssuutlikkust kasutama selleks, et aidata liikmesriikidel rohkem investeerida kvaliteetsesse haridusse kõigi jaoks.

3. Konkreetsed märkused

3.1. Kvaliteetne haridus

3.1.1. Kvaliteetne haridus aitab arendada vaba, kriitilist, teadlikku, aktiivset ja autonoomset inimest, kes suudab osaleda ühiskonna edusammudes ja mõistab ühiseid vabadusel ja solidaarsusel põhinevaid väärtusi. Sellega rajatakse vundament, mis võimaldab inimesel töömaailma probleemidega edukalt hakkama saada.

3.1.2. Kvaliteetharidusele pühendumine nõuab mh järgmisi konkreetseid meetmeid:

- tugevam toetus alusharidusele, millel on otsustav tähtsus keeleõppes, sotsialiseerimisel, põhi- ja täiendharidusega kohanemisel, ning elukestvatele õppele, millel on otsustav tähtsus edukaks integreerimiseks ühiskonda ja tööellu;
- tagada, et haridus vastab globaliseerumisest, digiteerimisest ja töömaailma muutumisest tulenevatele probleemidele;
- luua täiendavaid koolitusvõimalusi koolist väljalangenutele, madala kvalifikatsiooniga töötajatele, võõrtöötajatele, jätmata unarusse ka digitaalset kirjaoskust;
- tagada, et haridusprotsessi käigus omandatakse oskus valida teavet;
- tunnustada mitteformaalse ja informaalset hariduse tulemusi;
- innustada looma liite kõige erinevamate hariduselus osalejate vahel, kaasates haridusringkonnad tervikuna;

⁽¹⁾ COM(2016) 940 final, COM(2016) 941 final ja COM(2016) 942 final.

- parandada õpetajate ja haridustöötajate põhiettevalmistust ja täiendkoolitust ning investeerida sellesse;
- väärtustada õpetajakutset ning pakkuda paremaid töö- ja palgatingimusi;
- tagada, et majandus- ja riigivõlakriisiga toimetulemiseks kavandatud poliitika ei ohusta hariduse ja koolituse kvaliteeti;
- investeerida paremasse haridustaristusse ja vahenditesse, näiteks IKTsse;
- suurendada riiklikke investeeringuid kvaliteetsesse haridusse, teadusuuringutesse ja kutseõppesse ning jätkata programmi Erasmus+ toetamist ja rahastamist;
- kasutada paremini Euroopa fondide, esmajoonel Euroopa Sotsiaalfondi ja programmi „Horisont 2020“ vahendeid, et toetada kvaliteetset haridust ja koolitust, teadusuuringuid ja innovatsiooni;
- parandada õppurite, akadeemikute, õpetajate, koolitajate ja teadlaste liikuvusvõimalusi kogu ELis, et nad saaksid mõnda aega elada teises liikmesriigis. See ei peaks piirduma üksnes formaalse haridussüsteemiga, vaid hõlmama ka mitteformaalseid süsteeme, kutse- ja õpipoisiõpet;
- püüelda laiemal üleliidulisel koostööl ja kooskõlastatud strateegiate poole haridusvaldkonnas;
- edendada ettevõtete koostööd ja dialoogi haridus- ja koolitussüsteemide ning teenuseosutajatega, et teha kindlaks vajadus oskuste järele ja toetada tööhõivet.

3.2. Haridus ja inimõigused

3.2.1. Komitee on veendunud, et ehkki hariduse peamine eesmärk on inimese arendamine, nagu märgiti eespool, on koolitus distsipliin ja tegevus, mis on seotud rohkem rakenduslike eesmärkidega, ja on tihedalt seotud töömaailma arendamise ja selles osalemisega. Komitee on juba näidanud erinevusi ja seoseid hariduse ja koolituse vahel, millel vaatamata ühisolele on kindlasti omad erinevad eesmärgid. Komitee on paljude arvamustega aidanud kaasa hariduse kui põhilise inimõiguse, avaliku hüve ja valitsuste peamise vastutusala tunnustamisele.

3.2.2. Deklaratsioonis kodanikuaktiivsuse ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamise kohta hariduse kaudu (millele haridusministrid kirjutasid alla 2015. aasta märtsis Pariisis pärast Prantsusmaal ja Taanis toimepandud rünnakuid) märgitakse, et EL „kinnitab taas otsusekindlust seista õiguse eest, et toetada ELi aluseks olevaid väärtusi: inimväärikuse, vabaduse (sealhulgas sõnavabaduse), demokraatia, võrdsuse, õigusrõõgu ja inimõiguste austamine“.

3.2.3. Kahjuks tõdesime 2016. aastal taas valusaid tagajärgi, mida erineva taustaga (sealhulgas ksenofoobsed ja rassistsed) ideed omaks võtnud paremäärmuslaste erakondade, usulistest motiividest kantud terrorismi ning sõja ja konfliktide eest põgenevatele pagulastele tugevast vastuseisust kannustatud) vägivald kaasa toob. Seepärast tuleks liikmesriikide kõigi haridusprogrammide raames toetada inimõiguste, kodakondsuse ja ELi väärtuste õpetamist.

3.2.4. Selles mõttes peavad liikmesriigid lisama haridusele uue mõõtme – seose põhiõiguste ja tulevase tööga – ja valmistama ette kultuurilised ja keskkonna arengust tulenevad korralduslikud muutused, samuti tagama, et koolitus vastab kestlikule arengule orienteeritud majanduses vajaminevatele ülesannetele ja oskustele.

3.2.5. Üks kaasaegse hariduse ees seisvaid probleeme on infopädevus. Juurdepääs teabele on kodanikuõigus, ent teabe kasutamine on keerukas küsimus. Teabe valimist, tõlgendamist ja kasutamist saab ja tuleb haridusprotsessis õpetada nii, et üksikisikud ja ühiskond sellest kasu saavad. Infopädevus on kvaliteetse hariduse üks kriteeriume.

3.3. Majanduskriis, vaesus, sotsiaalne tõrjutus

3.3.1. Eurostati raporti kohaselt oli 2015. aastal ELis umbes 25 miljonit last ehk 26 % 0–17-aastasest rahvastikust [vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse] ohus. 2015. aastal oli [vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse] ohus üle kolmandiku kuue järgmise liikmesriigi lastest: Rumeenia, Bulgaaria, Kreeka, Ungari, Hispaania ja Itaalia. Ohustatuse tase suurenes kõige rohkem Kreekas (28,7 %-lt 2010. aastal 37,8 %-le 2015. aastal, st 9,1 protsenti). Need murettekitavad andmed osutavad kriisi ja vaesuse kasvu vahelisele selgele seosele.

3.3.2. Uusimates ELi haridussektorit käsitlevates aruannetes tuuakse lisatõendeid paljudes varasemates kodanikuühiskonna analüüside ja avaldustes kajastatud probleemi kohta: vaesus on tihedalt seotud perekondade ja sotsiaalsete rühmade sotsiaal-majandusliku ja kultuurilise taustaga. Eurostat kinnitab, et *ELis kahaneb vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste osa vastavalt nende vanemate haridustaseme tõusuga. 2015. aastal oli vaesusohus ligi kaks kolmandikku (65,5 %) kõigist lastest, kelle vanematel oli madal haridustase (parimal juhul põhiharidus), võrreldes 30,3 % lastega, kes elasid koos vanematega, kellel oli keskharidus, ning 10,6 % lastega, kelle vanematel oli kõrgharidus.*

3.3.3. Tänapäeval on üks suurimaid Euroopa ees seisvaid probleeme hariduslik vaesus ehk nende noorte osakaal, kes ei täida hariduse osas miinimumnõudeid. Teisest küljest on majanduskriisi ja range eelarvepoliitika ning eelarvepiirangute tõttu haridus- ja koolitussüsteemide kvaliteet halvenenud, suurendades vaesuse ja tõrjutuse ohtu ning ohustades põhimõtet „kvaliteetne riiklik haridus kõigile“.

3.3.4. Mõned Euroopa riigid on otsustanud kärpida hariduseelarvet, vähendada töötajate palku, piirata töötajate värbamist, lõpetada koolide ehitamine või mitte eraldada piisavalt ressursse turvalise ja elamiskõlbliku haridusasutuste taristu säilitamiseks, kuid seda suundumust tuleks muuta. 2014. aastal olid riiklikud hariduskulud reaalselt vaid 1,1 % ja kümme liikmesriiki vähendasid 2014. aastal oma kulutusi võrreldes 2013. aastaga ⁽²⁾. Seetõttu kutsub komitee riikide valitsusi vaatama uuesti läbi kokkuhoiukavad, mis kahjustavad tugevalt Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil, näiteks 2020. ja 2030. aasta tegevuskavade raames, võetud kohustuste täitmist hariduse valdkonnas.

3.4. Haridus ja töö tulevik

3.4.1. Töö tulevik on oluline teema, millele tuleb omistada keskne koht poliitilistes aruteludes ja sotsiaaldialogis kvaliteetse hariduse üle. Lisaks kujundavad struktuurilised nihked ümber tööde teostamise viise, mille tulemusena – vaatamata uutele avanevatele võimalustele luua innovatsiooni abil uusi töökohti – iseloomustab töömaailma praegusel hetkel äärmine prognoosimatus nii töötajate kui ka ettevõtete jaoks. Koos uute positiivsete võimalustega võimendavad digirevolutsiooniga kaasnevad üleminekud aga prognoosimatuse ja keerukuse tunnet veelgi. Esimeses Junckeri komisjoni koostatud hariduse ja koolituse valdkonna ülevaates märgitakse, et inimeste tööks ettevalmistamine on vaid osa laiemast pildist ning et haridusel on samavõrd tähtis roll ka parema ühiskonna loomisel. Tänapäeval võivad aga isegi kõrgeima kvalifikatsiooniga töötajad oma töö kaotada. Kuigi haridus ja koolitus on olulised, ei taga need iseenesest enam head, stabiilset ja hästi tasustatud töökohta. Näib ka, et ebavõrdsus tööturul on saanud probleemiks, millega tuleb asjakohaselt tegeleda.

3.4.2. Kutsehariduse ja -õppe tähtsus tööpuuduse vastu võitlemisel kasvab, kutseharidust ja -õpet tuleb parandada, kättesaadavamaks ja asjakohasemaks muuta. Vaja on eraldada piisavaid inimressursse ja rahalisi vahendeid, et tagada haridustulemuste kvaliteet ja asjaomaste inimeste tööalane konkurentsivõime.

3.4.3. Euroopa Komisjoni hindamisaruandes Euroopa Sotsiaalfondi raames 2007.–2013. aastal tehtud investeeringute kohta osutatakse, et 2014. aasta lõpuks leidis vähemalt 9,4 miljonit Euroopa elanikku töö ja 8,7 miljonit omandasid kvalifikatsiooni või tunnistuse. Veel 13,7 miljonit osalejat andis teada muudest positiivsetest muutustest, näiteks oskuste paranemisest. Head uudised peaksid innustama liikmesriike pidevale võitlusele tööpuuduse vastu Euroopas, sest see on paljudes riikides ikka veel liiga suur.

3.4.4. Komitee soovib ELil ja liikmesriikidel investeerida rohkem teadusuuringutesse ja innovatsiooni, et luua tulevikus paremaid uusi töökohti.

3.4.5. Sooline palgalõhe ei ole veel kadunud. Komisjoni volinik Věra Jourová sõnas 2015. aasta novembris: „Naised töötavad endiselt igal aastal peaaegu kaks kuud tasuta, kuna naiste keskmine tunnitasu on 16,4 % väiksem kui meestel. Meeste ja naiste võrdõiguslikkus on üks Euroopa Liidu põhiväärtustest, kuid tänasel päeval võib öelda, et tegelikkuses see tagatud ei ole.“ Silmas pidades naiste osakaalu suurenemist haridussektoris, tuleks palgad läbi vaadata ja parandada karjäärivõimalusi.

⁽²⁾ Hariduse ja koolituse valdkonna 2015. aasta ülevaade.

3.5. Riiklik haridus

3.5.1. Liikmesriigid peavad taas kinnitama riikliku hariduse rolli võrdõiguslikkuse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamisel. Vaadeldes uusimaid andmeid ELi vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohu kohta, ei ole võimalik alahinnata riikliku hariduse tähtsust võrdõiguslikuma ühiskonna ülesehitamisel.

3.5.2. Kvaliteetne haridus tuleks tagada õiglaselt, mittetulunduslikul alusel. Valitsustel lasub peamine kohustus tagada piisavad vahendid kõigile kättesaadava hariduse jaoks vastavalt endale võetud kohustustele rahvusvahelisel ja Euroopa tasandil. Investeeringud haridusse, eelkõige riiklikku haridusse, peavad saama poliitiliseks prioriteediks.

3.5.3. Kuna kõigil töelistel ei ole vahendeid ühiskondlikele, isiklikele ja ametialastele ohtudele vastuseismiseks, on ülimalt tähtis, et oleks juurdepääs kvaliteetsetele riiklikele täiend- ja ümberõppe võimalustele ning piisavale sotsiaalkaitsele kogu elu jooksul. Kodanikuühiskonna esindajana ELi tasandil rõhutab komitee vajadust tugevdada ja paremini rahastada riiklike töötute ja võõrtöölise koolitamise asutusi.

3.5.4. Komitee leiab samuti, et sotsiaalpartneritele ja haridusringkondadele tuleks anda õigus teostada järelevalvet riiklike hariduskulutuste tõhususe üle ja seda hinnata.

3.6. Sotsiaaldialoog ja kollektiivläbirääkimised

3.6.1. Kogu Euroopas esineb haridussektori sotsiaaldialoogis mitmeid sise- ja välisteguritest tingitud probleeme. Vahetumad majandusprobleemid on lükanud sotsiaaldialoogi poliitilises päevakorras tahaplaanile. Tõhusa sotsiaaldialoogi puudumine kajastub tõsiasjas, et haridustöötajaid ja koolikogukonda mõjutavad otsused võetakse sageli vastu väljaspool ametlikke konsultatsioone sotsiaalpartneritega. Paljudes riikides on hetkel läbirääkimiste ulatus kitsenenud, ehkki seda tuleks hoopis laiendada, et lahendada paljusid haridusringkondade ees seisvaid uusi probleeme.

3.6.2. Seepärast julgustab komitee liikmesriike ja sotsiaalpartnereid tugevdama riikliku ja Euroopa sotsiaaldialoogi omavahelisi seoseid ning arutama seda, kuidas laiendada kollektiivläbirääkimiste ulatust. Euroopa haridussektori sotsiaaldialoog on strateegia „Euroopa 2020“ ja kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärkide täitmise seisukohalt ülioluline, kuna see koondab Euroopa selle valdkonna tööandjaid ja töötajaid, et neil oleks võimalik kokku leppida, kuidas lahendada sektori ees seisvaid probleeme. Ent kaasata tuleks kogu hariduskogukond (lapsevanemad, õppurid, kodanikuühiskonna organisatsioonid jne).

3.7. IKT hariduses

3.7.1. Viimastel aastatel on kogu maailmas toimunud nihe suures osas tootmispõhiselt majanduselt teenustele orienteeritud majanduse suunas. Teadmiste loomine on muutunud ülitähtsaks väärtusteguriks nii tootmis- kui ka teenustesektoris.

3.7.2. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia on muutnud globaliseerunud maailmas majanduslikku integratsiooni ja vastastikust sõltuvust kõikidel tasanditel. Lisaks põhjustab digitaalne üleminek suuri muudatusi tööstuses ja teenustesektoris. See hõlmab ka üleminekut traditsiooniliselt tööhõivelt digitaalsetele töökohtadele. IKT kasutusviise on mitmeid. See on ka sotsiaalsete ja/või poliitiliste virtuaalsete võrkude aluseks. Sel moel etendab IKT üha suuremat rolli laste ja noorte sotsialiseerimises.

3.7.3. Kuigi IKT pakub võimalusi paljudes valdkondades, avab see ukse ka reaalsele ohtudele, nagu küberkuritegevus, ohtlik ja kahjulik infosisu, teenuste kommertsialiseerimise suurenemine, samuti võimaldab see isikuandmete tehnoloogilist jälgimist ja väärkasutamist. Euroopa strateegia peaks käsitlema isikuandmete kaitset ja infoturvet hariduses. Pealegi on paljudel Euroopa riikidel riiklikud strateegiad, mis toetavad IKT kasutamist erinevates valdkondades, sealhulgas konkreetsed haridusele suunatud strateegiad, kuid nende rakendamises on endiselt suuri puudujääke.

3.7.4. Digiseadmete kasutuselevõtt hariduses on haridusringkonna ja ühiskonna jaoks võtmeküsimus. Euroopa Komisjon on rõhutanud nii digitaalarengu tegevuskavas kui ka haridus- ja koolitusvaldkonna strateegilises raamistikus 2020 vajadust uuenduslike õpetamis- ja õppimisviiside järele liikmesriikides, et parandada digioskusi ja valmistada töölisi ette digitaalseteks tulevikutöökohtadeks. OECD ja UNESCO uuringud ja aruanded osutavad samuti samas suunas: on terav vajadus tagada haridusasutuste valmisolek IKT kasutamiseks õppetöös ning parandada õpetamisoskusi seoses IKT kasutamisega pedagoogilises töös hariduse kõigil tasanditel, et niiviisi aidata kaasa tuleviku kujundamisele.

3.7.5. Uue tehnoloogia integreerimine haridusse võib toetada oskusi, mis on vajalikud selleks, et kohaneda kiiresti muutuva tehnoloogiaga ja valmistada õpilasi ette elukestvaks õppeks ja demokraatlikuks kodanikuaktiivsuseks. Ent kuigi IKT abil on hariduses võimalik õpetamist ja õppimist parandada, toob see õpetajate ja õppurite jaoks kaasa ka palju probleeme, mida siin arvamuses käsitleti.

3.7.6. Lõpetuseks tuleb märkida, et kui EL soovib kõrghariduse ja teadusuuringute vallas jätkuvalt liidripositsioonil olla, peab ta suurendama investeeeringuid andekate inimeste toetamise, teadustegevusse ja innovatsiooni.

3.8. **Õpetajad – tulevikuarhitektid**

3.8.1. On üldtuntud tõde, et õpetajatel on haridusalgatuste ja -programmide õnnestumises ja läbikukkumises võtmeroll. Komitee kutsub haridusametnikke ja -asutusi üles pakkuma ametlikku pidevat pedagoogilist ja tehnilist tuge õpetajatele, et aidata neil uute digitaalsüsteemidega kohaneda ja vältida olukorda, kus IKT kasutamine toob kaasa töötingimuste halvenemise. Komitee soovib investeerida koolitajate ja õpetajate kvalifikatsiooni parandamisse ning püüda töölevõtmisel tagada sooline tasakaal, värvates selle elukutse parimaid, ja pakkudes stabiilset tööd, häid karjääritingimusi ja palka.

3.8.2. Kuna riiklikud haridustehnoloogia standardid muutuvad tulevikus eeldatavasti märkimisväärselt, peaksid riiklikud haridusametid haridustöötajate esindajatega konsulteerima enne, kui nad kavandavad uusi strateegiaid ja programme, mis muudavad haridustöötajate igapäevatöö keerulisemaks. Selliseid teemasid nagu meedias jäädvustamine, meediaga manipuleerimine, meedias esitlemine ja kirjastamine, veebilehe arendamine, andmesisestus, andmebaaside haldamine, teabe kogumine, koostööaldis keskkond ja failide jagamine tuleks käsitleda nii põhiettevalmistuse kui ka täiendkoolituse käigus. Oluline on, et kõik õpetajad saaksid koolitust selliste oskuste ja pädevuste omandamiseks.

3.8.3. Komitee soovib liikmesriikidel samuti lihtsustada õpetajate ja haridustöötajate liikuvusvõimalusi liikmesriikide vahel reisimisel, säilitades samas nende pensioni- ja sotsiaalkindlustusõigused, muutes niiviisi õpetamise ja koolitamise noorematele põlvkondadele kõitvamaks elukutseks.

Brüssel, 22. veebruar 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS
